

KUUETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Mt 6:19–24 (2Ms 16:11–19.31.35; Ap 20:32–35 või 1Tm 6:17–19)

19 Ärge koguge endile aardeid maa peale, kus koi ja rooste neid rikuvad ja kuhu vargad sisse murravad ja varastavad!

20 Koguge endile aardeid taevasse, kus koi ega rooste neid ei riku ja kuhu vargad sisse ei murra ega varasta!

21 Sest kus su aare on, seal on ka su süda.

22 Silm on ihu lamp. Kui su silm on selge, siis on kogu su ihu valgust täis.

23 Kui su silm on aga vigane, on kogu su ihu pimedust täis. Kui nüüd valgus sinu sees on pime, kui suur on siis pimedus?

24 Keegi ei saa teenida kahte isandat, ikka on nii, et ta vihkab üht ja armastab teist või et ta pooldab üht ja põlgab teist. Teie ei saa teenida nii Jumalat kui mammonat.

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseminemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti tõotatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama tõotatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaile.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Ärge koguge – μὴ θησαυρίζετε – sõna θησαυρίζω – «[varandust] kokku koguma», «[aardeid] kokku kuhjama» – tuleneb sõnast θησαυρός – «varandus», «aare», «varakamber».

Aardeid – θησαυρούς – sõna θησαυρός – «varandus», «aare» – tuleneb verbist τίθημι – «[midagi kuhugi] panema / asetama».²

Rikuvad – ἀφανίζεῖ – sõna ἀφανίζω tähendab «nähtamatuks tegema», «ära kaotama», «hävitama», ka «moonutama», «[ära] rikkuma».

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

² 1739. aasta Piiblis: «warrandust»; 1968. aasta piiblitõlkes: «varandusi».

Sisse murravad – διορύσσουν – sõna διορύσσω – «sisse murrma» – sõnasõnaline tõlge on «läbi kaevama».³

Sest kus su aare on, seal on ka su süda – ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν – veidi parafrasides oleks võimalik tõlkida ka: «Sest see, kus on su aare, näitab, kus on su süda.»⁴ Sõna καρδία – «süda» – tähistab piltlikult n-ö sisemist inimest, s.t eneseteadvust, eriti hinge ja vaimu keskmene, mõtete, tunnete, soovide, igatsuste, püüdluste «asupaigana», elujõu ja tahte allikana.

Ihu – τοῦ σώματός – sõna σῶμα tähistab nii füüsilist ihu kui inimisiku tervikut, aga ka midagi reaalselt olemas olevat vastandina näilisele («varjule»).

Lamp – ὁ λύχνος – sõna λύχνος – «lamp», «valgusti» – tuleneb sõnast λευκός – «valge», «särav», «hiilgav», «kirgas».

Selge – ἀπλοῦς – sõna ἀπλοῦς võiks tõlkida ka: «terve» (nagu 1968. aasta piiblitõlkes), samuti «ühemõtteline», «siiras». Selle sõna tegelikuks tähenduseks siin on, et silm ei näe mitte hägusalt ega mitme- vaid ühekordselt, s.t teravat (ja terviklikku) pilti.

Vigane – πονηρός – sõna πονηρός tähendab «kuri», «halb», «rikutud», «täis häda/vaeva/viletsust».⁵

Pimedus – sõna σκότος – «pimedus» – tuleneb tõenäoliselt sõnast σκιά – «vari».⁶

Keegi ei saa – οὐδείς δύναται – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama»⁷ –, niisiis oleks õigem tõlkida «keegi ei suuda» (ning salmi teises pooles: «te ei suuda» või «te ei ole võimelised»).

Teenida – δουλεύειν – sõna δουλεύω – «orjama», «teenima» – tuleneb sõnast δουλος – «ori» (s.t mitte ainult kellegi teenistuses, vaid ka omanduses olev isik).⁸

³ 1739. aasta Piiblis ongi: «läbbikaewawad», ja järgmises salmis: «läbbi ei kaewa».

⁴ Sarnaselt kõnekäänule «Ütle mulle, kes on su sõbrad, ja ma ütlen, kes sa ise oled.»

⁵ 1739. aasta Piiblis: «pahha»; E. Salumaa tõlkes: «tuhm» (Matteuse rõõmusõnum. Tallinn 2001. Lk 189.) – Hoopis teine võimalus oleks tõlkida sõnad ἀπλοῦς ja πονηρός vastavalt «helde» ja «kade». Taolise tõlkevõimaluse aluseks on Õpetussõnade raamatu heebreakeelne tekst, kus salmides 22:9 ja 23:6 kasutatakse väljendeid ἡεῖς ὁ ὀφθαλμὸς – «heasilmne» ja ἡεῖς ὁ κῦρ – «kurjasilmne». Eestikeelsetest tõlgetest on siin täpne 1939. aasta Suur Piibel: «Kel on hea silm...» (Õp 22:9); «...kel on kuri silm...» (Õp 23:6)

⁶ Pimedus ei eksisteeri iseseisvalt, vaid tekib valguse varjamise/varjutamise tulemusena.

⁷ Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

⁸ 1989. aasta Uues Testamendis ja E. Salumaal: «orjata» (Matteuse rõõmusõnum. Tallinn 2001. Lk 189.)

Isandat – κυρίως – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Armastab – ἀγαπήσει – sõna ἀγαπάω tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama».⁹ Originaalis kasutatud tuleviku ajavormi oleks õigem tõlkida: «hakkab armastama».¹⁰

Pooldab – ἀνθέξεται – sõna ἀντέχω tähendab «ettepoole seadma», «eelistama».

Mammonat – μαμωνᾶ – sõna μαμωνᾶς – «mammon», «maine vara» – tuleneb arvatavasti heebrea verbist מנן – «ustav olema», «usaldama» –, tähistades nõnda midagi, millele [eksklikult] oma lootus pannakse.¹¹

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi kuues peatükk jagatakse tihtipeale kaheks: Mt 6:1–18 käsitleks sel juhul pigem vaimuliku, Mt 6:19–34 ainelise eluga seonduvat. Õigem tundub aga peatüki vaatlemine tervikuna, kuna maiseid ja taevaseid aardeid ei vastandata mitte ainult selle teises, vaid ka esimeses pooles, sest nii armuande jagada, palvetada kui paastuda saab kas selleks, et pälvida kiitust ja au (s.t midagi maist) inimeste silmis, või olles nähtav ainult Isale, kelle anda on igavene «palk» taevas.

Paastumine, palvetamine ja almuste andmine on ilmselgelt kolm kõige «paremat» religioosset tegu üldse. Valguse ja pimeduse võrdpilti kasutades võime öelda, et inimene, kes siiralt, omakasupüüdmatult ja pühendunult paastub, palvetab ja armuande jagab, mitte lihtsalt ei ela valguses, vaid on ka ise valguseks – nagu Jeesus ütleb Mäejutluse alguses oma jüngritele: «Teie olete maailma valgus. Ei saa jääda märkamatuks linn, mis on mäe otsas. Ega süüdata ka lampi ja panda vaka alla, vaid lambijalale, nii et selle valgus paistab kõigile majasolijatele. Nõnda paistku teiegi valgus inimestele, et nad teie häid tegusid nähes ülistaksid teie Isa, kes on taevas.» (Mt 5:14–16)

Jeesus vastandab taolisele siirusele, omakasupüüdmatusele ja pühendumisele, s.t tõelisele vagadusele, silmakirjatseva vagatsemise, mis kasutab neidsamu üleüldiselt tunnustatud häid, jumalakartusest ja ligimesearmastusest kantud tegusid vaid omakasu teenistusse rakendatud vahenditena, mille tegelikuks eesmärgiks ei ole mitte Jumala au ega taevariigi kirkus, vaid maine au (ja muu kasu) ning inimestelt saadav kiitus.

⁹ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea בָּרַךְ – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

¹⁰ Samamoodi ka: “hakkab vihkama”, “hakkab pooldama/eelistama”, “hakkab põlgama”.

¹¹ Veidi ärapidiseks illustratsiooniks võiks siin olla Ameerika Ühendriikide rahatähtedel ja müntidel olevat motot *In God we trust* parafraseeriv eneseirooniline kõnekäänd *In God we trust: all others pay cash*.

«Tõesti, ma ütlen teile, neil on oma palk käes!» (Mt 6:2.5.16) sedastab Jeesus ja jätkab, näidates, mis sellest palgast lõpuks järele jääb: «Ärge koguge endile aardeid maa peale, kus koi ja rooste neid rikuvad ja kuhu vargad sisse murravad ja varastavad!» (Mt 6:19) Vaid pühkmed on kõik see, mida inimene suudab siin maa peal saavutada, kui tal pole midagi, mis oleks talletatud taevasse.

Sellise inimese lugu on veelgi halvem kui võiks arvata, kuna asi pole mitte lihtsalt selles, et tal pole sellest, mida ta teeb, kasu, vaid see, mille ta arvab olevat endale kasuks, toob talle tegelikult kahju. Kui inimese süda – s.t tema tegelik elu, tema hing, tema «kõik» – on seal, kus on tema aare, ja kui tema aare on seal, kus see langeb paratamatult koide ja rooste (või tõukude, nagu eelistab tõlkida Elmar Salumaa¹²) roaks, siis pole tegemist kuigi lootusrikka tulevikuperspektiiviga (kui mitte pidada lootusrikkaks kinnitust, et «nende uss ei sure ja tuli ei kustu» – vrd Mk 9:44jj).

Vahet ei ole, kas inimene üritab koguda siin maa peal ainelist või n-ö moraalselt kapitali: kui see ongi tema eesmärk, tema tasu või «palk», siis ta teeb valesti, teeb kahju oma hingele, viimselt hävitab selle. Kõik, mille inimene siin maailmas kokku kuhjab, saab koormaks, mille all ta viimaks kokku vajub, või veskikiviks, mis talle kaela riputatuna ta viimaks meresügavusse uputab.¹³ Kusjuures tuleb tõdeda – Matteuse evangeeliumi kuuenda peatüki konteksti meeles pidades –, et ainelistest varandustest veelgi rängemaks veskikiviks inimese kaelas võivad osutuda tema poolt enda arvates talletatud vaimsed või vaimulikud aarded.¹⁴

Jeesuse retoorilist küsimust «Kui nüüd valgus sinu sees on pime, kui suur on siis pimedus?» (Mt 6:23) võib parafraseerida järgmiselt: kui nüüd juba sinu head – koguni sinu parimad! – teod osutuvad tegelikult isekateks ja kurjadeks, kui halvad on siis veel sinu kurjad teod? Kui juba su paastumine, palvetamine ja almuste jagamine ei kõnele mitte armastusest ega headusest, vaid on omakasu ja uhkuse teenistuses, mida siis veel oodata su kõigist muudest tegudest?

Jeesus kasutab võrdpilti silmast kui ihu lambist. Seda pilti võib tõlgendada kahel viisil. Tavaliselt mõeldaks siin silmale justkui aknale, millest sisse pääsev valgus valgustab ruumi, millesse ta paistab, kõnealusel puhul inimese ihu. Taoline tõlgendus tähendab, et kui inimene vaatab õiges suunas või õigetele asjadele või näeb asju – sealhulgas väärtuste hierarhiat ja seda, mis üldse on (eriti igaviku seisukohalt) väärtuslik ja mis mitte –, siis on kogu tema ihu valguses, s.t siis on ta valmis ja suudab nähtule vastavalt,

---

¹² Matteuse röömusõnum. Tallinn 2001. Lk 189.

¹³ Ühel või teisel viisil käsitlevad sedasama needust paljud müüdid ja muinasjutud, tuntuimana ehk kuningas Midase lugu: kui kõik, mida inimene puudutab, kullaks muutuks, ei oleks tegemist mitte rikkaima, vaid vaeseima ja õnnetuimaga kõigist inimestest.

¹⁴ Mitte asjatult ei ole seitsmest peapatust esimene mitte ahnus, iha ega aplus, vaid uhkus.

s.t õigesti elada. Kui aga mitte, siis on tema lood halvad – siis on tema süda seal, kus võimutseb kaduvus, mitte aga taevas, kus ta päriks igavese elu õnne ja rikkuse.

Teine tõlgendusvõimalus on mõnes mõttes vastupidine: inimese silmad ise on justkui valgusallikad («leegitsevad silmad» või «silmad nagu tuleleek» – vrd Ilm 1:14; 2:18; 19:12), mis näitavad valgust ümberringi (vrd Mt 5:15j) ning mille valguses ka toosama inimene ise näeb käia õiget rada.¹⁵ Ja kui inimese silmad on nõnda, Issanda poole suunatuna ning Tema valgusest ja armastusest süüdatud tuleleegina, ihu valgustajaks, siis saab ka inimene ise tõeliseks valguse lapseks (vrd nt Ef 5:8) ja maailma valguseks (vrd Mt 5:14).

Sõna, mida Jeesus heast, selgest või tervest silmast kõneldes kasutab, tähistab kas seda, et silm on võimeline nägema teravalt, et inimene on suuteline korrektselt ja täpselt fokuseerima, s.t antud kontekstis olema suunatud sellele, mis on tõeliselt väärtuslik (ega näe topelt või koguni mitmekordselt, s.t ei püüa – järgmisi salme silmas pidades – teenida korruga mitut isandat), või võimalikku heebrea keelepruuki aluseks võttes (vt neljandat joonealust märkust), et inimene ei otsi omakasu, vaid on valmis hea ja helde silmaga ka teiste peale vaatama.¹⁶ Viimane tõlgendusviis on kogu peatükki, iseäranis selle esimest poolt silmas pidades siiski üsna ebatõenäoline.

Selge, terve või terava silma vastandiks on halb, kuri, rikkis, tuhm, tumestatud või pimestatud silm, mida järgiv inimene muutub ka ise läbinisti valguse vastandiks, s.t pimeduseks. Ta ei ole mitte lihtsalt pimestatud või pimedas, vaid ta on pimedus ise – ning viimaks ei saagi tema osaks muud kui pilkane pimedus ühes ulgumise ja hammaste kiristamisega (vrd Mt 8:12 jm).

Jeesus ütleb need karmid sõnad oma jüngritele hoiatuseks – mitte selleks, et neid [enda juurest] ära hirmutada, vaid pigem vastupidi, et neid julgustada. Julgustada ütleva lahti vales ja pöörduma õiguse poole. Ütleva lahti pimedusest ja saama valguseks – samamoodi, nagu hiljem, kuigi veidi teistel põhjustel, kirjutas apostel Paulus efeslastele: «Sest varem te olite pimedus, nüüd aga olete valgus Issandas. Käige nagu valguse lapsed.» (Ef 5:8)

Valiku tegemine valguse ja pimeduse vahel tähendab valimist, millist isandat teenida – kas mammonat, s.t kõike maist, või Jumalat, s.t taeva ja maa (jah, tõepoolest ka kõige maise, nagu Jeesus järgnevalt muretsemisest kõneldes näitab) Issandat ja valitsejat. Õigupoolest ei kasutata originaalis mitte sõna «teenima», vaid märksa karmimat: «orjama». See tähendab, et küsimus ei ole mitte ainult valikus, keda teenida, vaid märksa põhjanevamas, sisuliselt kõike määravas valikus, kellele või millele kuuluda.

---

¹⁵ Vrd nt Ps 25:15: Mu silmad on alati Issanda poole, sest Tema tõmbab mu jalad võrgust välja.

¹⁶ Sellisel juhul võiksime Mt 6:19 tõlkida: «Ärge koguge *iseendile* aardeid maa peal...»

Või isegi: selle realistlikus nägemises ja tunnistamises, kellele tegelikult kuulutakse (ja mõistmises, et ennast millegi või kellegi peremeheks pidades kipub inimene ikkagi ise selle orjaks osutama).

Inimene on Jumala oma ning kõik on Jumala käes. Seda näitab Jeesus ka Matteuse evangeeliumi kuuenda peatüki teises pooles: Jumal toidab taevalinde ning rüütab lilli väljas – ja mitte ainult nemad, vaid ka inimesed, nii nende ihu kui hing, isegi nende pikkus (või eluiga) ja juuksevärv (vrd Mt 6:27 ja Mt 5:36) sõltuvad täielikult Jumalast ja Tema tahtest. Jumalast, kes ei ole mitte ainult Issand, vaid ka Isa, nagu Jeesus korduvalt rõhutab, s.t kes hoolib oma lastest ja armastab neid – nagu me teame, kuni lõpuni, kuni eneseandmiseni oma ainusündinud Pojas, meie Önnistegijas Jeesuses Kristuses.

Kui Jeesus vastandab Jumalale mammona, siis ei pea Ta viimase all silmas mitte üksnes maiseid, s.t ainelisi varasid, vaid kõike, mille peale inimene võiks oma lootuse panna, mille külge oma südame kinnitada.¹⁷ Peamine probleem ei seisne ju mitte selles, et inimesel oleks liiga palju vara, vaid tema suhtumises sellesse – ning nagu näidatud, mitte ainult ainelistesse varadesse, vaid kõigesse, mis võib talle siin maailmas ebajumalaks muutuda.

Jeesus hoiatab, et inimene, kes annab järele kiusatusele Jumal millegi muuga asendada või Jumala kõrval [ka] millelegi muule toetuda, ei ole suuteline hoidma olukorda n-ö kontrolli all, vaid peagi kontrollib olukord teda ennast. On huvitav, et kreekakeelses originaalis on Mt 6:24 tegusõnad «vihkama», «armastama», «pooldama» («eelistama») ja «põlgama» (või «mitte hoolima») tuleviku ajavormis. Ühelt poolt viitab see asja paratamatusele: tuleviku ajavorm tähistab kreeka keeles enamasti midagi, mille lähemas või kaugemas perspektiivis aset leidmine on kindel. Teisalt aga võib siin olla vihje ka sellele, et isegi kui inimesel on siin ja praegu hea tahe ja vankumatu kavatsus mitte libastuda, vaid jääda Jumalale ja sellele, mis on hea ja õige, jätkuvalt ustavaks, on tema läbikukkumine ette teada. Jeesus ei ütle seda osatamiseks, vaid hoiatusena – ning mitte selleks, et hiljem tõdeda «Ma ju ütlesin!», vaid selleks, et need, kes Tema sõnu kuulevad, neid tõsiselt kuulda võtaksid ja järgiksid.¹⁸

---

¹⁷ «Jumal tähendab seda, millelt tuleb kõike head oodata ja mille juures on pelgupaik kõiges hädas. Seega ei ole jumala omamine midagi muud kui tema südamest usaldamine ja uskumine, nagu ma olen korduvalt öelnud, et üksnes usaldamine ja südame usk teevad nii Jumala kui ka ebajumala. Kui usk ja usaldus on õiged, siis on ka su Jumal õige, ja vastupidi: kui usaldus on võlts ja vale, siis pole sul ka õiget jumalat. Sest need kaks kuuluvad kokku: usk ja Jumal. Nii et millest su süda kinni hoiab ja millele ta loodab, see ongi tegelikult su Jumal. [...] On inimesi, kes arvavad, et neil on jumalat ja kõike küll, kui neil on raha ja vara, nad loodavad selle peale ja kelgivad sellega nii vankumatult ja enesekindlalt, et nad ei hooli enam kellestki. Ja vaata, ka sellisel inimesel on jumal, kelle nimi on mammon, see tähendab raha ja vara, millesse ta paneb kogu oma südame, ja see on ka kõige levinum ebajumal maa peal. [...] Niisiis, nüüd on sul lihtne mõista, mida ja kui palju see käsk nõuab, nimelt et kogu inimese süda ning kogu kindel lootus olgu ainult Jumala, ja mitte kellegi teise peal.» (M. Luther, Suur Katekismus, Esimese käsu seletus)

¹⁸ Vrd Mt 7:24jj: «Igaüks nüüd, kes neid mu sõnu kuuleb ja nende järgi teeb...»

Mis on see valik, mille inimesed tegema peavad? Jeesus ütleb seda kümmekond salmi hiljem: «Otsige esmalt Jumala riiki ja Tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi!» (Mt 6:33) Mitte oma õigust, mitte au ega rikkust, mitte seda, et «inimesed neid vaataksid ja ülistaksid» (vrd Mt 6:1j), vaid Jumala õigust, Tema au ja aardeid taevas, «kus koi ega rooste neid ei riku ja kuhu vargad sisse ei murra ega varasta» (Mt 6:20).

Jumala õigus – ja tarkus ja pühitsus ja ja lunastus – on aga eeskätt Kristus Jeesus, kes on «valinud maailma meelet narrid, et häbistada tarku, ja maailma meelet nõrgad, et häbistada tugevaid; need, kes maailma meelet on alamast soost ja halvaks pandud, need, kes midagi ei ole, et teha tühiseks need, kes midagi on, et ükski inimene ei kiitleks Jumala ees» (1Kr 1:27–30). Teda otsida, Tema poole püüelda, Teda kuulda ja Temale kuuletuda ning Teda järgida – see on ainus tõeline viis talletada aardeid taevasse.

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kuueteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jumala hoolitsus». Käsiraamat avab teema järgmiselt: «Jeesus õpetab, et Jumalasse uskuv inimene ei pea tundma muret iga asja pärast. Taevane Isa kannab tema eest hoolt ja aitab otsida seda, mis on tähtsaim – Jumala riiki ja Tema õigust. Nõnda vabastab Jumal inimese tegema head oma ligimesele. Kristlane peab meeles Jeesuse sõnu: «Õndsam on anda kui võtta!»»

Nagu näha, lähtub pühapäeva teema esimese lugemisaasta Evangeeliumist (Mt 6:25–34), milles Jeesus julgustab omasid mitte muretsema, vaid kõiges Jumala peale lootma ja Tema õigust taotlema. Kolmanda lugemisaasta pühakirjatekstid kõnelevad samuti Jumala – ja üksnes Tema – usaldamisest, aga olulise rõhuasetusega vahetegemisele tõeliselt hinnalise ja jääva ning ainult näiliselt väärtusliku ja kaduva vahel.

Kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Ms 16:11–19.31.35) on jutustus kõrberännakul oleva Iisraeli rahva toitmise eest esmalt lindude ja seejärel nelikümmend aastat järjest mannaga. Teiseks pühakirjalugemiseks on kas lõik apostel Pauluse jumalagajätukõnest Efesose kogudusevanematele¹⁹ (Ap 20:32–35), milles Paulus julgustab omaenda eeskujule viidates teenima oma ligimesi ja eriti nõtrade eest hoolt kandma, pidades meeles, et «õndsam on anda kui võtta», või sellesama apostli õpetussõnad esimesest kirjast Timoteosele (1Tm 6:17–19), milles ta manitseb lootma mitte ebakindlale maisele, vaid Jumala igavesele rikkusele.

Kolmanda lugemisaasta Evangeeliumi keskseks sõnumiks on samasisuline hoiatus: mitte talletada maiseid, vaid taevaseid aardeid, s.t mitte siduda ennast sellega, mis paratamatult kaob, vaid Sellega, kelle käes on kõik ja kes on igavene. Oluliseks

---

¹⁹ Mitte Efesoses, nagu Jumalateenistuste käsiraamatus ja Lugemiste raamatus ekslikult öeldakse, vaid Mileetoses, kuhu Paulus Efesose kogudusevanemad kutsus (vt Ap 20:15–17).

rõhuasetuseks on seejuures aga tõdemus, et taoliseks kaduvaks aardeks, mis pole selle talletajale mitte õnnistuseks, vaid hukatuseks, võivad lisaks ainelistele varadele osutada väärtalt tarvitatud vaimsed ja vaimulikud väärtused: isegi armuandide jagamine, palvetamine ja paastumine võivad hingele kasu toomise asemel kahju teha.

Kõik sõltub sellest, millist isandat inimene orjab, s.t kellele ta kuulub ja kelle külge ta riputab oma südame. Apostel Pauluse sõnadega: «Kes külvab oma lihale, see lõikab lihast kadu; aga kes külvab Vaimule, see lõikab Vaimust igavest elu.» (Gl 6:8, 1968. aasta tõlge) – ja siin ei aita ka see, kui liha üritab ennast vaimuks maskeerida.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Inimesele on loomumane püüda talletada väärtuslikku ja kindlustada oma tulevikku. Taoline püüdlus on kiiduväärne, kui sellega ei kaasne isekus, enesekindlus, enda teistest paremaks pidamine, hoolimatus ja arvamus, nagu oleks keegi oma saavutuste ja/või varanduse alusel rohkem väärt kui keegi teine. Enamasti kaasneb taoliste väärarusaamadega ekslik ja hukatuslik lootuse panemine millelegi, mis seda ei vääri, vaid on sama üürrike või veelgi üürikesem kui kõik muu maine ja kaduv. Eriti ohtlik on aga, kui taoliseks iseendale nikerdatud ebajumalaks saavad inimese arvatavad vagad, tegelikult aga lihtsalt vagatsevad ja silmakirjalikud «usu- ja armastusteed», mille eesmärgiks ei ole mitte ülistada Jumalat, vaid nende tegijat ennast, ja mitte aidata abivajajat, vaid näiliselt heategevuselt omakasu lõigata.
2. Jeesus hoiatab taolisse eksitusse sattumise eest ja näitab, kui ohtlik see on – eriti seetõttu, et asjad ei ole sugugi nii, nagu need paistavad. See, mis näib olevat valgus, võib tegelikult olla pimedus – kui suur on siis veel pimedus? Silmad, mis siis, kui nad on terved ja selged, näitavad õiget teed ja hoiavad komistamast, võivad juhul, kui nad on tuhmid või kõõrdi või kipuvad topelt nägema, mitte ainult eksitada, vaid lausa surma ja hukatusse juhtida. Paneme tähele: Jeesus kõneleb need sõnad oma jüngritele, kellelt Ta ootab märksa suuremat õigust kui kirjatundjatelt ja variseridelt (vrd Mt 5:20), ja see tähendab, et eriti neid, kes on kõige lähemal tõelistele aaretele, ähvardavad kõige tõsisemalt ka isekus, enesepettus, silmakirjatsemine ja sellest kõigest paratamatult tulenev hukkaminek.
3. Ometi ei ole Jeesuse sõnad mõeldud mitte hukkamõistmiseks, vaid hoiatuseks ja juhatuseks – selleks, et keegi ei peaks hukkuma, vaid võiks leida tõelised aarded ja neid taevasse talletada, sidudes oma südame selle külge, mis jääb – Selle külge, kes jääb ja on igavene ning tahab kinkida igavese elu kõigile, kes on valmis ennast Tema üle andma, Ta oma ainsaks Issandaks tunnustama ja Teda kogu oma eluga teenima (orjama), Teda armastades ja kõigest hingest Tema poole hoides, mitte – nagu vastasel korral ilmingimata juhtuks – vihates ja põlates. Valik, mille ette Jeesus inimese seab, ongi täpselt nii radikaalne – aga vähemalt sama radikaalse valiku pidi tegema Ta ise, kui otsustas ennast meie eest andes meile õiguseks, pühitsuseks ja lunastuseks saada (1Kr 1:30).